

Yayına Geliş Tarihi: 10/10/2018
Yayına Kabul Tarihi: 29/11/2018
Online Yayın Tarihi: 28/12/2018

Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik
Araştırmalar Dergisi
Cilt: 2, Sayı: 5, Yıl: 2018, Sayfa: 80-115
ISSN: 2587-2206

HİRİSTİYANLIK VE BİZANS SANATINDA HAGİOS NİCHOLAOS

Dr.Öğr.Üyesi Özkan Ertuğrul¹

Bizans Sanatı bir Hıristiyan sanatıdır,
Ancak Hıristiyan Sanatı bir Bizans Sanatı değildir.

Özet

Bizans sanatı dediğimiz sanat Hıristiyanlaşmış bir Roma sanatıdır ve Hıristiyan sanatı içinde bir devri oluşturmaktadır. 19. yy.'dan başlayarak sanat tarihçilerinin Doğu Roma imparatorluğuna Bizans demesi de, Byzantion kentini Bizans'ın kurmasına dayanır. Dönemin yeterince aydınlanamamış kültür tarihi, yeni araştırmalarla ortaya çıkarılmaktadır. Anadolu'yu da içeren geniş bir bölgeyi etkileyen bu imparatorluğun merkezi Bizantion'dur.

Bizanslılar, Hıristiyanlıkla gelen kimi uygulamalar yanında, antik geleneklere de bağlı kalmışlardır. Aslına bakılırsa Bizans sanatı Hıristiyan sanatıdır. Bir taraftan antik dünya değerlerine inanan İmparatorluk ve çevresi diğer taraftan mezhep ve tarikatların farklılığı ve nihayet okuma yazma bilmeyen halka resimlerle dini anlatma kaygısı Hıristiyanlığın değişime uğramasına neden olmuştur. Bizanslılar, kendilerinden önceki sanat akımlarından da etkilenmiştir. İlk yılların mimarisi, resmi, küçük sanatları ve plastik sanatları bir Roma devamcısı geleneği olarak Antik dönem özellikleri taşır. Daha sonraki dönemlerde Bizans sanatı kendine özgü kişiliğini bulmuştur.

Çalışmada Hagios Nicholaos ve kiliselerinin günümüz yerleşim yerlerindeki inşaatları incelenmiştir. Nicholaos kiliselerinin Hıristiyanlığın başlangıcında çoğunlukla İstanbul ve Anadolu'da yapılmasının ardından daha sonra Yunanistan ve Rusya'da yapıldığı ancak buna karşın diğer ülkelerde bu yoğunlukta yapı inşa edilmediği

¹Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, ozkanertugrul@trakya.edu.tr

Hıristiyanlık ve Bizans Sanatında... The Meriç Journal Cilt:2,Sayı:5, Yıl:2018
anlaşılmaktadır. Ancak Bari gibi İtalya'da bazı sahil kenarlarında az sayıda inşa edilmiş
yapı yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bizans Sanatı, Hıristiyanlık, Hagios Nicholaos Kiliseleri

HAGIOS NICHOLAS IN CHRISTIANITY AND BYZANTINE ART

Abstract

The Art we called Byzantium art is a Roman Art which was christianized and has generated a period in christian art. Starting from 19th century, art historian calling East Roman Empire as Byzantium based on Byzantium city established by the Byzantium. Cultural history of period which could not clarified, has found out with new researches. The center of this empire that effects a large area including Anatolian is Byzantium.

Beside some applications comes with christianity, the Byzantines adhered antique tradition, as well. As a matter of fact, Byzantium art is a christian art. The Empire and its environment believing the values of antique world on the one hand, the differences of sect on the other hand and lastly anxiety of telling religion to the people unable to read and write has caused change of christianity. The Byzantines, has been effected by the art movements before them. Architecture, art, small art and plastic arts of the first years has carried property of Antique Period that is being a tradition of Roman tenth. In later periods, Byzantium art has found its specific personality.

In the study, the buildings of Hagios Nicholaos and its churches in today's settlements has been examined. It has been understood that Nicholaos churches has been constructed mostly in Istanbul and Anatolian in the beginning and after it has spread Greece and Russia but however, it has not been constructed in the other countries at this density. However, there has been few structures built in some beach sides of Italia, like Bari.

Keywords: Byzantium Art, Christianity, Hagios Nicholaos Churches.

GİRİŞ

Bizans sanatı olarak adlandırılan sanat aslen bir Roma sanatıdır ve Hıristiyanlık sanatı içinde bir dönemi anlatmaktadır. İlk çağın son dönemlerinde önemli sınırlara ulaşan Roma İmparatorluğu ciddi krizlerle karşılaşmıştır. Constantin de bu büyük İmparatorluğu Roma'dan yönetmenin zor olacağını

Hıristiyanlık ve Bizans Sanatında... The Meriç Journal Cilt:2,Sayı:5, Yıl:2018
düşünerek İstanbul'u ikinci başkent yapmıştır ve bu olayla doğu ve batı Roma İmparatorluğu'nun temeli atılmıştır.

Hıristiyanlık dünyasında önemli bir isim Hagios Nicholaostır. Nicholaos gelmiş geçmi Azizlerin içinde en çok sevilen ve tanınadır. Halkın ona duyduğu bu sevgi sonucunda onlarca klişe Nicholaos'a adanmıştır.

Nicholaos'a adanan kiliseler Bizans devri ve sonrası olarak iki döneme ayrılarak incelenmiştir. Bizans döneminde yapılan eserler birçok ortak mimaride birleşse de sonra ki dönemlerde yapılan eserler mimari bir ortaklıkla değil Nicolaos'a duyulan sevgiden kaynaklandığı yorumlanmaktadır.

Yapılan bu çalışmada Bizans dönemi ile ilgiler verilmiş ve Hıristiyanlık için önemli bir isim olan Nicholaos ve Nicholaos'a adanan kiliseler incelenmiştir.

Bizans diye adlandırılan Doğu Roma imparatorluğu, bu adı Zeus'un torununun doğduğuna inanılan İstanbul'un birinci tepesinin adı olan Bizantion kentinden alır. Bu adı da almasının ana nedeni ise batılı sanat tarihçi ve tarihçilerin kısaca bilim adamlarının yarattığı uydurma bir isimden başka bir şey değildir. Roma İmparatorluğunun hıristiyanlığı kabul ettikten sonra onlara ceza veriyormuş gibi adlarını Bizans olarak anmalarının başka bir nedeni yoktur. Hiçbir imparatorun kendisine Bizans imparatoru dememesi ve böyle bir isimle tek bir kaydın bile olmamasını başka bir şeyle izah etmek mümkün değildir. Halbuki Constantin bu şehri kurduğunda Hıristiyanlık çoktan yayılmıştı sadece resmi din olarak ilan edilmemişti. Ayrıca hıristiyanlıkla eş kabul edilen Bizans'dan önceki hıristiyanlık, ne ile açıklanacaktır. Veya açıklanamayacak ise bizansla birlikte yürüyen pagan inanç ve sanatı niye Bizans sanatı içinde yer almaktadır. Kısaca Bizans sanatı dediğimiz sanat hıristiyanlaşmış bir Roma sanatıdır ve hıristiyan sanatı içinde bir devri oluşturmaktadır. Ve tamamen aslı olmayan gerçek dışı bir isimlendirilmiştir. İlkçağ'ın son yüzyıllarında sınırları Atlas okyanusu kıyılarından Basra körfezine kadar uzanan Roma imparatorluğu 3. yüzyıldan itibaren ciddi krizlerle karşılaşmaya başlamıştı. Constantin bu büyük devleti tıpkı Diocletianus gibi Roma'dan yönetmenin güçlüğüne kavramış olduğundan askeri, politik ve ekonomik bakımlardan avantajlarını sezdiği, iki kıtayı ayıran Boğaziçi kıyısındaki Byzantion, yani bugünkü İstanbul'u 11 Mayıs 330'da büyük bir törenle ikinci başkent yaptı. I. Theodosius ise 395'de Hıristiyanlığı resmi din yaparak, Roma imparatorluğunu doğu ve batı olmak üzere iki ayrı idareye bölerek, Bizans imparatorluğu'nun temelini atmış oldu. 19. yy.'dan başlayarak sanat tarihçilerinin Doğu Roma imparatorluğuna bizans demesi de, Byzantion kentini Bizans'ın kurmasına dayanır. Dönemin yeterince aydınlanamamış kültür tarihi, yeni araştırmalarla ortaya çıkarılmaktadır. Anadolu'yu da içeren geniş bir bölgeyi etkileyen bu imparatorluğun merkezi Bizantion'dur. Bizans, etkilere her zaman açık olmuştur. Belirli dönemlerde çeşitli sülalelerin egemen olduğu Bizans'ta, sarayla halk arasında çoğu zaman kopukluklar olmuş, bu da kimi zaman

karişikliklara yol açmıştır. Bizans'ta merkezi yönetimi, saray memurları ile sivil memurlar yürütüyordu. İmparator kendini güvenceye almak için, bunların büyük bir bölümünü çevresindekilerden seçiyordu. Senato, saray şurası, imparatorun danışma organlarıydı. Halkla ilişkiler ise, genel toplantılarla sağlanıyordu. İmparator Hipodrum'daki oyunlar sırasında, halka daha yakın oluyor, dilediği etkilemeyi, propagandayı burada rahatça yapabiliyordu. Ancak halkla, imparator arasındaki bu iletişimi sağlamak için düzenlenen bu toplantılardan çoğu zaman bir sonuç alınamazdı. İmparatorla halk arasındaki bütünleşme, hiçbir zaman tam olarak sağlanmadı. Halka sevimli görünmek için yapılan yeni düzenlemeler de yetersiz kaldı.532 nika ayaklanması bu uyumsuzluk nedenlerinden biri olarak görüldü.

Doğu Roma imparatorluğu kurulduğu sıralarda, hıristiyanlık inancı benimsenmemişti. 4. yüzyılda çıkan karişikliklar ve imparatorun zor durumda kalması sonucu, hıristiyanlık serbest bırakıldı. Birliği sağlayabilmek için bunu yapmak zorunda kalan imparator Contantinus'un Hıristiyan olup olmadığı ise kesin olarak bilinmemektedir.Ancak hayatı incelendiğinde bunun pek mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Özellikle son nefesini vermesine çok yakın bir zaman kalmasına rağmen hala pagan tanrıların heykellerini yaptırıp onlardan yardım beklediği düşünülürse bu pek de mümkün gözükmez.Ayrıca annesi Helena'nın Kudüs'e İsa'nın kemik ve gerildiği çarminın tahtalarını İstanbul'a getirtmek istemesini ise Hıristiyanlıkla değil, başka art niyetlerle değerlendirmek gerekir.Bu dönemde Constantin gerçekten hıristiyan olsa idi,Annesi Kudus'e bu kutsal emanetleri aramaya ve almaya gittiğinde Kilise ve emanet koruyucular bu değerli emanetleri Bağdat'a kaçırıp saklamazlardı.Zaten son yıllarda özellikle Contantin anıtının(Çemberlitaş) altında İsa'nın kemik ve gerildiği haçın parçalarını ve hatta son akşam yemeğinde İsa'nın şarap içtiği kadehi arama telaşının nedeni hep bu öykülerden başka bir şey değildir.Hatta tarihe baktığımızda Latin istilası döneminde(özellikle (1204-1261) Katolik dünyasının merkezi Vatikan'dan gelen pek çok araştırmacının da burada çalışma yaptığını ama bir şey bulamadan döndüklerini biliyoruz. Hıristiyanlık'ta İsa'nın Tanrı mı, yoksa Tanrı'nın oğlu mu olduğu sürekli tartışma konusu olmuştur. Bu tartışmalar gruplaşmalara neden oldu. Ve bundan dolayı hıristiyanlık içinde mezhep ve tarikatlar doğdu ki Ariusçuluk ve Monofizitlik bunları en iyi bilinenleridir.Ayrıca İsa'nın hem tanrı, hem de tanrının oğlu olduğunu savunanlar vardır. Yine de hıristiyanlık büyük bir yandaş kitlesi bulmuş, resmi din olmuştu. Kilisenin halka ve devlete karşı dini, koz olarak kullanması, giderek yozlaşmaya neden oldu. İnsan figürlerine karşı çıkma sonucu, Bizans'ta değişik görüşler ortaya çıktı. Bunlardan resim (ikona) kırıcılık diye bilinen ikonoklazma (726-842), Bizans'ı en çok uğraştıran, mezheplerin ortaya çıkmasına neden olan olay olarak bilinir. Bu İsa- Meryem ve azizlerin betimlemelerine karşı olan bir hareketti. Bu aslında kilise ile sarayın savaşı idi.Ancak hiç şüphesiz bu savaşın asıl nedenleri olarak Yahudilik,İslamiyet gibi dinlerin yanısıra manastırlara kapanan gençlerin askere gitmemesi,vergi vermemeleri ve bu yüzden savaşamayan İmparatorluğun gelir elde edememesi gibi nedenler de çok önemli rol oynamıştır.

Bizans İmparatorluğu'nda, günlük yaşamdan yiyeceklere, bayramlara dek geleneklere sahip çıkmış. Kutsal şarap, ekmek ve balık , günlük yaşamla bütünleşmiştir. Bu durum günümüzde rumlarca ve bütün hıristiyanlarca sürdürülmektedir. Kilisede yapılan ibadetler Bizans Dönemindeki gibidir. Kadımlar, töreni naostan izlerler. Kiliseye gidildiğinde; önce dış holdeki ikonların (Aziz, İsa, Meryem resimleri) önünde üç kez eğilir; ikonalar 3 kez öpülerek içeri girilir. Ayinden sonra inanişe göre İsa'nın eti ve kanı olarak kabul edilen ve papazın elinden bir yudum şarap içilir ve bir parça ekmek yenilir ve bu kominyonlardan sonra kiliseden ayrılır. Girişteki saygı yinelenir. Bayramdan başka pekçok aziz günleri de vardır. Çok sayıda aziz olduğu için, aynı gün iki azizin kutsal günü olabilir. Azizlerin ayrı takvimleri de vardır. İnanışa göre azizlik günümüzde de sürmektedir. Halktan birinin adı bir azizin adıyla aynı ise, azizin günü o kişinin de günü sayılır. O da dua eder, mum diker ve bu günü aziz günü olarak ta kutlar. Azizlik mertebesi ve gelişimi bizansda ve sonrasında öylesine yayıldı ki sınırları artık tesbit edilemez oldu.Özellikle erken dönem azizlerinin durumu neredeyse İsa'yı gölgede bırakacak bir duruma geldi. Hagios Nicholaos gibi adlarını net olarak sayamayacağımız, Stephanos, Barbara, Apollinare, Thekla, Ioannes, Petrus ve Paulos gibi azizler bazen sınırları zorlayarak İsa'nın neredeyse önüne geçmiş gibi görünürler.Özellikle Vatikan'ın içinde yer alan San Pietro kilisesinin içinde neredeyse İsa'yı göremezken, ilk çağ tanrılarının bolca heykelleri ile Petrus ve Paulus'un heykellerine rastlamak izah edilebilir gibi değildir.

Bizanslılar, hıristiyanlıkla gelen kimi uygulamalar yanında, antik geleneklere de bağlı kalmışlardır. Aslına bakılırsa Bizans sanatı hıristiyan sanattır. Ancak başlangıçta kabul edilen ve son derece saf bir şekilde uygulanan Hıristiyanlık inancının gün geçtikçe içine inanılmaz bir şekilde antik değerlerin sokulmaya çalışılmasını anlamak gerçekten çok zordu. Bir taraftan antik dünya değerlerine inanan İmparatorluk ve çevresi diğer taraftan mezhep ve tarikatların farklılığı ve nihayet okuma yazma bilmeyen halka resimlerle dini anlatma kaygısı hıristiyanlığın değişime uğramasına neden olmuş ve insanlar inanmasa da uygulamalarda, antik değerlerle başbaşa kalmışlardır. Bizanslılar, kendilerinden önceki sanat akımlarından da etkilenmiştir. İlk yılların mimarisi, resmi, küçük sanatları ve plastik sanatları bir roma devamacısı geleneği olarak Antik dönem özellikleri taşır. Daha sonraki dönemlerde Bizans sanatı kendine özgü kişiliğini bulmuştur.

IUSTINIANUS VE THEODORA

6. yüzyıl Bizans'ın muhteşem yıllarının başıdır. İmparator Iustinianus'un ayı oynatıcısı bir adamın kızı olan Theodora ile evlenmesi de bu yüzyıldadır. Iustinianus, amcası olan Iustinus'un 70 yaşında imparator olduğu yıllarda, Ravenna'da yaşamakta ve son derece kültürlü bir ortamda eğitim almakta idi. Bu kültür; hem siyasi hem de dini olarak hıristiyanlığı kapsamakta idi. Ve O amcasının daveti üzerine İstanbul'a gelmişti. 70 yaşında imparator olduğu yıllarda Iustinus, o kadar yaşlı idi ki, Iustinianus O'nun zamanında bile devlet işlerine karışıyor, hatta

devleti yönetiyordu. Bizans imparatorluğunun ilk parlak dönemi, Iustinianus zamanında özellikle karısı Theodora'nın desteği ile gerçekleşmişti. Ancak Theodora ne kadar iyi bir eş görünümünde olsa da, O'nun ne kadar fetan, işinbilir ve saman altından su yürüten biri olduğunu bilmeyen yoktu. Bizans'ın en kanlı ihtilallerinden biri olan Nika Ayaklanması'nı(532) Iustinianus'a sağladığı destek ile durdurmasını bilmişse de bu desteğin kaynağı hiçbir zaman anlaşılamamıştır. Kendisi Boğaziçi'nde kimsesiz kadınlar yurdu yapmış, ancak burayı genelev olarak kötü emelleri için işletmiştir. Böyle bir ortamda Iustinianus, kibarlığı çerçevesinde, gelişen bir Bizans için tüm gayreti ile mücadele etmiştir. İran'ın saldırılarını durdurabilmek için vergi vererek barış yapmayı kabul etti. Çünkü daha roma döneminde bile İranlılar sürekli olarak Anadolu'ya akın yapmakta ve yağmalamaktaydılar. İran etkisini kesen Iustinianus, 533 yılında komutanı Belisarios'un(karısı Antonina, Theodora'nın en yakın arkadaşı) Afrika'daki başarılı egemenlik hareketinde en büyük destekçisi oldu. 533'den hemen önce 528 yılında Bizans'ın eski yasalarını da içeren Codex Iustinianus'u yayınladı. Böylece kanun yapıcı olarak da tarihe geçti. Ayrıca kendisini, Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi biçiminde yorumladı ve bunun şımarıklığını yaşadı. Bunu da birçok dini merkez yaparak kabul ettirmeye çalıştı. Birçok manastıra ve kiliseye hem kurulmasında, hem de yaşatılmasında en büyük destekçi oldu. Aynı dönemim önemli devlet adamı ve tarihçi Prokopios, bu günler hakkında yazdığı eserinde Iustinianus'un yaptığı inşa faaliyetlerini öve öve bitiremez. Doğuda yaptırdığı ve Anadolu'yu kilit altında tutmak için büyük paralar harcadığı Fırat şeridindeki surlar da ne yazık ki iran akını durduramamıştı. Tuhaf olan şudur ki, Prokopios daha sonraları yazdığı "Gizli Tarih" adlı eserinde de hem Iustinianus'u hem de karısı Theodora'yı yerden yere vurmıştır. Ancak ne olursa olsun Iustinianus, devlet ve hıristiyanlık için çok şey yapmış hatta hıristiyanlığın kuvvet ve etkisini, 529 yılında Arap olan Haris b. Cebele'yi Aretas(Bugün Haramidere'de kalıntıları bulunan sarayı da bu isim ile inşa edildiği bilinir.) ismi ile hıristiyan dünyasına Patrici sıfatıyla kazandırarak kanıtlamıştı. Ayrıca Iustinianus, devrinin en aydın ve en bilgili kişisi olarak tarihe geçmiştir. Bütün bunların dışında ülkeyi barbarların ve sapık olarak nitelendirdiği aryanilerden yine Iustinianus kurtardığı kaynaklara aktarılmıştır. Devletin sınırları İspanya ve Kuzey Afrika'ya kadar uzanmıştı. Ancak bu uğurda bir Bizans deyişiyile purpur'unu (erguvani elbise) az daha kaptırp devleti elinden kaçıyordu,

İşte bu günlerde ayaklanmada yanan Ayasofya Kilisesi'ni inşa ettirdi. Ünlü matematik ve fizikçi Antemios ve Isidoros bu büyük, muhteşem yapıyı inşa ettiler. Onlardan sonrakiler içini fresko ve mozaiklerle döşediler. Hemen güney çıkışına da Iustinianus'un kiliseyi yaptırmasını simgeleyen mozaik panoyu yerleştirdiler. Ayasofya üç kez yapıldı.(Ancak bunlar Megalo Egglesia olarak anıldı) İki kez ayaklanma sırasında yıkıldı. Bugün görülen üçüncüsü 532 tarihinde yapıldı. 1453'de camiye çevrildi. Her tarafı dini bir kimlik ile ön plana çıkmaktadır. Iustinianus bununla da kalmayıp, San Vitale Kilisesi'ni de İtalya'da Ravenna'da yaptırdı. Bu yapıda da hem kendisi, hem de karısının mozaikleri yapıldı. Ve de karşı karşıya. Ancak Theodora'nın eteğinde üç kral (üç münecim) sahnesi tartışmalara yol açtı. Çünkü üç kral İsa'nın doğacağını önceden bilen inananlardı.

Hem Iustinianus hem de Theodora burada saray erkamı ile birlikte gösterilmişti. Iustinianus devletin içindeki rüşveti önleyici önlemlerde almıştı. Ancak hiçbir zaman tam olarak gerçekleştiremedi. Bunların dışında O, ticaret ve zenaati geliştirici çalışmalarda bulundu. Çin ve Hindistan ile olan ticarete, yakasının İran'dan bir türlü kurtaramıyor idi. Çünkü İran özellikle Çin ile ticarete aracılık yapıyor ve bu Bizans'a pahalıya mal oluyordu. Nedeni ise ticaret yolunun İran topraklarından geçmesi idi. Bunun çözümü ise Iustinianus, Halefi Iustinios II zamanında Türklerle anlaşarak, İran'a karşı savaşmakla bulunmuştu. Bizans için son derece önemli olan ipek, yine İran'ın Hind Okyanusu'ndaki hakimiyeti yüzünden sekteye uğramakta idi. Ancak Bizanslı casuslar ipek böceğini Bizans'a getirdiler ve bu Bizans için muhteşem bir gelir kaynağı oldu.

Iustinianus bununla da kalmayıp yayınladığı Codex'inde insanları eşit haklara sahip olmaya yönlendirmekte idi. İnsanlar eşittir ve özgürdür. İşte felsefesi buydu. Bu felsefe ve buna bağlı ilkeler ve kanunlar daha sonra, 12. yüzyıldan sonra Avrupa'da kullanılacak olan günümüz hukuk anlayışına yön verecektir.

Iustinianus bununla da yetinmedi. 6.yüzyıla gelinmesine rağmen halen putperestlik inanılmaz bir şekilde yaygındı. Özellikle saray ve çevresi ile zengin aileler hıristiyanlığa inanmıyorlardı. Dolayısı ile O, Putperesliğe karşı büyük mücadele verdi. Putpereslerin elinden eğitim haklarını da alarak, merkezleri olan Atina akademisi'ni 529 yılında kapattı. Putperesler de İran'a taşınıp, Bizans'a karşı mücadele ettiler. Bu ise Iustinianus'u hem devlet, hem de hıristiyan yani patriklik çerçevesinde bağımsız ve otariter kılıyordu. Kilise üzerindeki bu etki hiçbir imparator zamanında bu denli ön plana çıkmamıştı. Bununla da yetinmedi. Misis, Urfa ve Kurus piskoposlarını 553 yılındaki 5.Eukumenik (İstanbul'da toplandı) consilde mahkum ettirdi. Ancak şu bir gerçek ki ; Iustinianus döneminde Bizans, devlet sınırlarının büyüklüğü, kültür ve sanatta dünya seviyesinin üstünde eşsiz bir nokta da bulunmakta idi . Ancak çöküşte aynı hızla gerçekleşti. Önce langobartlar son günlerinde ona en ağır darbeleri indirdiler. 548 yılında Theodora kanserden ölür. Yaşlanmış olan Iuntinianus bir daha evlenmez ve O'da 565 yılında ölür.

O'nun yaşadığı yıllarda kilise, köprü, kale, su sistemleri vs. en çok imar hareketlerinin olduğu mimarilerdir. Özellikle antik kentlerdeki pagan dünyası yapılarının hemen üzerine yapılan kiliseler onun zamanında daha fazlaşmıştır. Hıristiyan dünyasının pagan tanrılara karşı savaş verdiği bu kentlerde yüzlerce kilise ve manastır inşa edilmiştir. Özellikle metropolitlik merkezleri, hep bu antik kenler içine veya çevresine yerleştirilmiştir. Ancak bu yerleşimde düşünce olarak İsa ön plana çıkarılmamış, yerine azizler, havariler, pagan dünyasının tanrılarının vasıflarına sahip olarak ileri sürülmüştür. İşte tam bu sırada bu azizlerden biri ve 1.konsilde adından çok fazla söz ettiren ve toplantıya damgasını vuran Nicholaos adında biri için 6.yüzyılda adına yaptırılan kiliseler artmaya başladı ve Iustinianus'da bu yapılara destek verdi.

HAGİOS NİCHOLAOS

Genel olarak hıristiyanlık dünyasında 3 ayrı kişi veya kişiliğe sahiptir. Biri dışında, diğerleri hakkında çok fazla bilgi sahibi değiliz. 4.-5. y.y'da yaşamış olan iki Nicholaos'un (biri Myra'da doğmuştur.) . Myra(Demre:kale) adları geçmektedir. Ancak hakkında daha detaylı bilgi sahibi olduğumuz din adamı Nicholaos, Patara'da doğup, Myra'da yaşamıştır. Hagios Nicholaos olarak kayıtlara geçen din adamının doğum yeri de ilginçtir. Çünkü Patara , antik Lykia bölgesinin(ki ışık anlamındadır. Ve tanrı Apollo'nun ülkesidir.) en önemli merkezlerinden biridir. Buradaki insanlar genellikle balıkçılık ile uğraşırlardı. Pagan dünyada balık avına çıkmadan önce, ışık, avcılık tanrısı Apollon 'a ve denizler tanrısı Poseidon'a dua etmekte idiler. Ancak hıristiyanlığın gelişimi, bereketsizlik gibi kavramlar onları yeni arayışlara itmiştir. Sonuçta aradıkları kişi İsa'nın yolunda önemli biri olan Nicholaos idi. Onun neredeyse pagan tanrıları yerine koydular. Nicholaos ünlendikçe, ondan tanrıymış gibi yardım istemeye başladılar. Aslında bütün bu gelişim yaklaşık İ. S. 141 yılında başlamıştır. Ancak pagan tanrılara güven azalmaya başlamıştır.Arkasından 240 yılında, Ağustos ayında 5. günde ikinci büyük zelzele ardından korsanlar ve idarenin yetersizliği gibi pagan dünyayı alt üst eden olaylar paganizmadan hıristiyanlığa geçişi ,poseidon ile apollon fikrinin kaybolmasını ve yerine özellikle ikisinin kimliklerine sahip yeni azizlerin doğmasını hızlandırmıştır. Antik Lykia bölgesinde hıristiyanlık İsa kavramıyla ortaya çıkmasına rağmen 6. yüzyılda yerini onun temsilcilerinden Nicholaos adında bir azize bıraktı. Bu azizde 4.-5. yüzyılda yaşamış diğer Nicholaos gibi aynı adı taşıyordu. Ve oda eziyet çekiyordu. Kısaca aynı kederi paylaşıyordu. Nicholaos eziyet çeken hıristiyanlık uğruna türlü cefalara katlanan bir din adamı idi. 564 yılında yani Iustinianus'tan bir yıl önce ölünce Hagios Nicholaos (aziz Nicholaos) mertebesi ile hıristiyan azizleri içindeki yerini aldı.O ölünce ise yer yerinden oynadı. Halbuki yaşarken onu lanetli ilan etmişlerdi. İnsanlar tarafından dışlandı. Hatta tutuklandı ama yılmadı, hep hıristiyanlık uğruna mücadele etti. Yaşadığı yıllarda insanların yardımına koştu. Keçilerini, buğdayını, ununu, yiyeceklerini fakirlere dağıttı. Demre'de (Myra) yapılan iki kilisenin 5. yüzyıldaki yağmalanması ve tahribi sonucu, bu kilisedeki yerleşimin yeni kilisesini beklemeden, din adamları ile birlikte Sion Manastırını Karadağ'la Karabel yakınlarında kurdu. Burada keşişler tarafından üretilenleri toplar, katırlara yükleyip dağ tepe demeden dolaşır ve köylerde yaşayan fakirlere dağıtırdı. Sonunda bu manastır o kadar meşhur olur ki korsanlar ve gezginler 6. yüzyıldan , 18. yüzyıla kadar hep bu manastırı ararlar. Özellikle Sasaniler (İran), Arap korsanlar, İtalyan korsanlar tüm Akdeniz'de olduğu gibi burada da etkili olmaya başlarlar. 6. yüzyılda başlayan saldırılar o kadar şiddetlenir ki, Sion Manastır keşişleri 8. yüzyılın sonlarına doğru bugün Demre'nin (kale) içindeki Aya Nikola adı ile bilinen kiliseyi ihya ederler. Böylece dikkatler biraz yukarda vadinin üstünde bulunan manastırdan çekilmiş, sahile kaydırılmıştır. Adı Nicholaos olarak kayıtlara geçen bu yapı bir küçük aldatmacadan ibarettir. Çünkü bu yüzyıllar, Bizans'ın bu bölgelerden çekilmeye başladığı yıllardır. Ancak burası metropolit merkezi ilan edilir ve bölgeye hakim bir unsur haline gelir. İşte sahildeki bu kilise,1862 yılında rusların karuyucu azizi olarak ilan edilen Nicholaos

adına restore edilmiştir. 1087'li yıllarda İtalyan korsanlar methini duydukları sahildeki bu kilise geldiklerinde hazine bulacaklarını düşünüyorlardı. Ancak Nicholaos'un kemiklerini (rolüklerini) bulduklarını zannedip onları İtalya'ya kaçırdılar. Ancak aceleden bu kemiklerden birkaç parçasını kilisede unuttular. Halbuki bu kemikler Myra'nın Metropolitlik merkezi olmasından dolayı insanların, keşişlerin, din adamlarının gömü yeri olmasından kaynaklanıyor idi. Nicholaos'un mezarı ise halen kayıptır. Sahilde yer alan kilise her ne kadar nicholaos kilisesi olarak kayıtlara geçse de bunun hangi Nicholaos olduğu meçhuldür. Çünkü konumuzun başlığını teşkil eden Nicholaos, o yıllarda henüz tarih sahnesinde bulunmuyor idi. Myra'da 4. yüzyılda yaşayan bir başka Nicholaos'un olduğunu ve 325 tarihinde İznik Konsili'ne katıldığını bilmekteyiz. 325 yılında İznik `teki Konsil'de bir hıristiyan savascısı gibi olan karakteri sayesinde Hıristiyanlığın geleceğini O belirlemiştir. Ele geçen kayıtlara göre bu toplantı sırasında Arius mezhebinin görüşlerini savunan temsilciyi tokatlamıştır. Bundan dolayı yetkileri alınmış ve hapsedilmişti. Zengin bir ailenin çocuğu olan 4.yüzyılda yaşamış olan bu Aya Nikola mirasını Yoksullar arasında paylaşmıştır. Çocukların bundan dolayıdır ki, herşeyden önce, Öksüz ve yetimlerin Yoksul insanların destekçisi olan "Ruhani Baba olarak kabul edilmiştir.

Constantin devrindeki ilk kilise de belki Myra'da basit bir yapı olarak kurulmuştur. Bu kilisesinin Hagios Nicholaos'u da bir hipoteze göre İznik yolunda bir fiçı içindeki üç kişiyi diriltmişti. Bu Nicholaos, 6 Aralık 342'de ölmüştür. Doğal olarak 5.-6. yüzyıl maden işçiliğinin görüldüğü Kumluca hazinesi olarak da bilinen büyük hazine ile ilgili olmamaktadır. Erken tarihli Myra'daki yapının ise son derece hareketli bir tarihi gelişimi bulunmaktadır. İznik konsiline katılan Hagia Nicholaos M.S. 250 yılında, Küçük Asya'nın Likia bölgesinin Patara denilen yerde dünyaya gelmişti diye belirtilmektedir.O, yine zengin ancak neredeyse peygamber gibi gösterilen bir azizdir.Küçük yaştan beri,diğer bebekler gibi normal süt emerken, Çarşamba ve Cuma günleri bütün gün süt emmez, sadece güneş battıktan sonra bir kere süt emerdi diye bahsedilir.Çocukluğundan beri sürekli çalışan bütün boş zamanlarını kilisede geçiren,dürüst ve iyiliksever ve ailesi ölünce küçük yaşta öksüz kalan bir öyküsü vardır.

Fakat, oldukça küçük bir yaşta iken, ebeveyni birbiri ardından vefat etti ve böylece öksüz kaldı. Onun aziz hayatı, karakteri, davranışı, uysallığı, sadeliği ve ciddiliği onu çok meşhur yaptı. O zamanlarda, Likia'da başpapaz amcasıydı. Onun da adı Nikolaos idi.Daha sonra amcası tarafından papaz yapılan ve servetini kimsesiz ve yoksullara dağıtan biri olarak gösterilir.Özellikle zengin olan bir adamın iflas ettikten sonra birbirinden güzel üç bakire kızını kurtarışı öyküsü bu Nikola için en yaygın olan efsanedir.Nicholaos öyküye göre fakirleşmiş adamın kızlarını satışa çıkaracağını duyunca gizli gizli ona her defasında üçyüz altın olmak üzere yardımda bulunmuş ve bunu geceleri kimse görmeden yapmıştı.Ancak son gece uyumayan adam onun Nicholaos olduğunu anlayabilmiş ama söz verdiği üzere bunu kimseye anlatmamıştı.Ve üç bakire kız iffetli bir şekilde evlenmiş ve hayatlarını kurtarmıştı.Ayrıca Onun kabaran denizleri dindirmesi,ölüyü

dirilmesi,kurnaz denizcilerin foyalarını anlaması,şeytanları kovması gibi mucizeleri İsa'nınkilere çok benzer.Hagios Nicholaos'un hem yaşamında hem de öldükten sonra pek çok mucize gösterdiğine inanılırdı.Kudus'e hacı olmak için gidip dönünce O'nu başpapaz ve Myra'nın Metropolit'i yaparlar.Ve yine bir başka mucize de tüm inananlar gece onunla ilgili aynı rüyayı görürler. M.S. takriben 300 yılında, iki Hıristiyan düşmanı imparator, Diocletianos ve damadı Maximianos hıristiyanlığa karşı savaş açtılar. Birçok Hıristiyan, Hıristiyanlığı inkar ediyor ve korkunç çilelerle can veriyordu. Bazıları ise korkularından İsa Mesih'i inkâr ediyor ve putlara kurban kesiyorlardı.İmparatorun bu hareketleri Myra'ya, Aziz Nikolaos'un piskoposluğuna da ulaştı.Nikolaos'u yakaladılar. Ona eziyet edip, hapishaneye koydular. Altı yıl çok büyük işkecelere uğradı.Ardından Constantin devri başlayınca imparatorlukta başgösteren karışıklıkları bitirmek isteyen İmparator hıristiyanlığı mecburen serbest bırakınca Nicholaos'da serbest kalmıştır.

Bu yıllarda İskenderiye'de, Arios adında kültürlü biri vardı ve İskenderiye patriği Hagios Petros bu adamı diyakoz olarak tayin etti. Ancak O "İsa Mesih gerçek Tanrı değil de Tanrı'nın yarattığı biridir". diye her yerde konuşma yapıyordu.Bundan dolayı ilerleyen günlerde aforoz edilmişti.Ancak, Hagios Petros'un vefatından sonra, patrik olan Ahillas, Arios'u affedip doğru yola getirdiğine inandıktan sonra onu İskenderiye başpapazı olarak tayin etti. Ancak, Ahillas vefat edip Hagios Aleksandros patrik olur olmaz, Arios, yine o bilinen görüşlerini ve mezhep fikirlerini yaymağa başladı. Bunun üzerine Patrik onu görevinden aldı ve ona lânet okudu. Ancak O fikirlerini yaymağa devam ediyordu. Ve sonuçta başka din adamlarını da kendi fikirlerine çekmeği başardı: İznik Başpapazı Evsevios'u, Tiros Başpapazı Pavlos'u, Kayseri Başpapazı Evsevios bunlardan bazıları idi.Bu mezhep böylece İskenderiye'den her tarafa yayılmaya devam ediyordu. Tüm Mısır'a, Afrika'ya, Filistin'e, Küçük Asya'ya, Yunanistan'a ve İstanbul'a kadar yayıldı.

Bu ise Hıristiyanlık içinde inanılmaz bir karışıklığa yol açıyordu.Bunun üzerine bu karışıklığı yok etmek için İmparator Constantin, İznik'te, Birinci Evrensel Sinod'u topladı. 318 papaz ve ortalarında da Constantin vardı. Orada, büyük bir heyecanla Arios da duruyordu.Aslında bu ortam Constantin için bulunmaz bir nimetti.Burada Hıristiyanlığın başkanı olarak kendini görüyordu. Tartışma başladı.Din adamlarıArios'un yalnız bıraktı.Ancak, o hiçbir şeyi kabul etmiyordu. Buna çok kızan Hagios Nikolaos yerinden kalktı, Arios'a yaklaştı ve ona bir tokat attı. Arios Constantin'e bu durumu şikâyet etti.Bu durum Constantin'e çok kötü göründü ve gereği için başpapazlara yetki verdi.Onlarda Başpapazların giydiği yetki atkısını ondan aldılar ve hapise atıldılar. Ancak inanışa göre gece İsa ve Meryem ona görünüp zincirlerini çözdüler.Bu mucizeden sonra ise serbest bırakıldı ve Myra'ya döndü.

6. yüzyılda yaşayan Nicholaos ise yine Patara'lı idi. Patara İsa'nın havarilerinden olan Pavlos'un esir olarak Roma'ya götürülürken uğradığı bir liman kenti idi. Bu liman kentinde denizcilerin bir nevi kurtarıcısı durumuna ulaşan

Nicholaos, bir çok aileye de yardımcı olmuştur. Hıristiyan dünyasında Noel Baba adıyla tanınan Nicholaos da aslında Sion'lu Nicholaos'tan başkası değildir. Nikolaus Doğu ülkelerinde gemicilerin, batı ülkelerinde ise çocukların azizidir. Nicholaos gibi pek çok aziz devlet koruyucusuydular, Nikolaus da Çarlık Rusya'sının koruyucu azizi idi ve öyle ki son çar Nikola adını ondan almıştır. 6 Aralık günü Nicholaos'un büyük şöenlerle kutlanan aziz günüdür.

Anlaşıldığı üzere 4.yüzyılda yaşamış ve efsane olmuş Nicholaos, VI.yüzyılda tekrar makam olarak canlanmıştır.

Özellikle 7.yüzyıldan itibaren tüm Avrupa'da büyük bir hayran kitlesi oluşmuştu. Ardından Başta Suriye olmak üzere Yunanistan ve Rusya'da ve özellikle de son yüzyılda Afrika ve Asya'da bu hayranlık gelişme göstermiştir. Gerçi ilk başlardaki hayranlık yerini son yıllarda biraz da öğreti misyonerliğine bıraksa da, erken yıllardaki hayranlığı Hıristiyanlık içindeki samimi inançla bağdaştırmak yerinde olacaktır.

Aya Nikola gelmiş geçmiş Azizlerin içinde en sevileni ve tanınanı olarak görülür. Onlarca kilise ona adanmıştır.

Bu kiliseleri Bizans devri ve sonrası diye iki tarihi süreç içinde ele almak gerekir. Çünkü Bizans devrinde yapılanlar neredeyse pek çok ortak mimaride birleşmesine rağmen sonra yapılanların mimari bir ortaklıkla değil tamamen Hagios Nicholaos'a duyulan sevgiden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca Bizans devrinde yapılan neredeyse bütün Nicholaos kiliselerinin benzer taraflarının çok olması kendi inançlarının bu konuda aldıkları bir karar şeklinde de yorumlanabilir. Bu ortak özelliklerden biri şüphesiz bu isimli kiliselerin hemen hepsinin su veya deniz yanı veya yakında olmasıdır. Bu her ne kadar gemicilerin koruyucu azizi olması kaynaklı gözükse de erken dönemde henüz daha bu sıfat şekillenmemişti. Ancak Patara'da gösterdiğine inandıkları mucizeler bunu tetiklemişti. Yine kiliselerinin hemen hepsi stranonlu (Apsis oturma kademeli) inşa edilmiştir. Bunu ise İznik'te kazandığı zaferle gösterilebilir. Çünkü orada toplantı yapılan kiliseye'de (Ayasofya) sonradan stranon eklenmiştir. Yine kiliselerinin çoğunda aşırı süslemeden kaçınılmış daha yalın bir resim programı izlenmiştir. Adına yapılan kiliselerin hiç birinin yakınına başka kilise yapılmamış açık arazilerde yalnız bırakılmıştır. Ayrıca bütün kiliseleri Sion manastırı olarak görev yapmıştır. Bugün dünyada onlarca Hagios Nicholaos Kilisesi bulunmaktadır ki biz burada seçtiğimiz değişik bölge yapıları üzerinde duracağız.

HAGİOS NICHOLAOS KİLİSESİ- DEMRE/KARABEL

Bugün Antalya'da kalıntıları arasında bir de kitabe bulunan bu yapı hiç şüphesiz Anadolu'daki Sion manastırının merkezi olarak ta kendisidir. Ancak büyük bir sorun da bu kiliseyle birlikte gelmektedir. Çünkü tarihte geçen üç Nicholaos'dan burayı hangisinin yaptırıldığı konusu son derece şüphelidir. Biri 4.

yüzyıl diğeri, 6. yüzyıla ait iki Nicholaos'un yaşamları da birbirine çok benzemektedir. Karabel vadisinde yer alan manastır, plan ve süslemeleri açısından 5. yüzyıl sonu, 6.yüzyıl başı olarak görülmektedir. Tarihi bilgiler ise yapının 530 yılında bu bölgede inşa edildiğini bildirmektedir. Ancak , Nicholaos adında bir konsülün de bu bölgede 533-536 yılları arasında görev yaptığı bilinmektedir. Nicholaos'ların birbirine karıştığı bir ortamda Karabel'de muheteşem taş işçiliğinin olduğu bir manastır ile karşılarız .sonuçta ortaya çıkan gerçek üç Nicholaos'unda aynı kişi olduğudur. Hıristiyanlık üç kez Nicholaos adını öne sürmüş, üçüncüsünde bunu bölgede hıristiyanlığın yayılmasıyla ilişkili olarak kabul ettirmiştir. İstanbul Ayasofya'sı ile çağdaş olan yapı sekiz ayrı bölümden oluşmaktadır. Özel ibadet mekanı (trikonkhos: üçlü yonca planda), vaftizhane (vaftiz edilen yer), mezar şapeli (ölülerin gömüldüğü özel mekan), hemen arkasında ibadet mekanı(özel :kişiye özel) vaftizhane arkasında ibadet mekanı, naos (halkın töreni izlediği mekan), avlu ve odalar...yapı dantela gibi işlenmiş bir taş süslemesine sahiptir. Trikonkhos bölüm, dışardan düz bir duvarla çevrilidir. Yandan vaftizhaneye geçiş vardır. Vaftizhanede merdivene sahip bir vaftiz teknesi yer almaktadır. Vaftizhanenin de dışa taşkın bir apsisi bulunmaktadır. Teknesinin planı haç şeklindedir. Burada da küçük bir kitabe taşı bulunmaktadır. Mezar şapeli ise yapıdan biraz daha erken bir tarihte yapılmıştır. Bu bölümün kubbeli olduğu ve kubbeye destek veren geçişlerin daha ilkel olduğu anlaşılmıştır. Sonuçta 6. yüzyıl olarak bilinen yapı aslında mezar şapeli ve vaftizhane ile birlikte 5. yüzyılda yapılmış olsa gerekir. 6. yüzyılda ise içine daha küçük bir kilise inşa edilmiştir. Böylece yapı, süslemesinden de anlaşılacağı üzere iki ayrı devir özelliği göstermektedir. Yani bu yapı 5. yüzyılda yaşamış olan , daha doğrusu fikren yaşamış olan Nicholaos adına yaptırılmıştır. Büyük ihtimalle tek Nicholaos 4. yüzyılda yaşayan kişidir. Diğerleri hakkında çok fazla bilgi bulamayışımız da bunu destekler vaziyettedir. Kesin olmayan bir tarihte yapı zarar görmüş, iç kısmına daha küçük bir kilise inşa edilmiştir. Bu kilise yaklaşık olarak 8. yüzyıldan itibaren terk edilince Demre'deki kilise yeniden ihya edilir ve oraya yerleşilir.Ancak buradaki ana sorun bu yapının neden terk edildiğidir.Bu yıllar özellikle Akdeniz'de korsanlığın en yaygın olduğu ve İspanyol,İtalyan ve Arapların her yanı talan ettikleri yıllardır.Sion'a ait din adamları özellikle bu alanın koruma altına alınması ve unutulmuş yağmalanmasını önlemek için daha önce de örneklerini bildiğimiz bir metodla kiliseyi sahile taşımışlardır.Ve böylece Demre merkezli yeni bir Nicholaos Kilisesi oluşturmuşlardır.Ancak Karabel'deki kilise taşıdığı kitabe ile merkezin burada olduğunu açık bir şekilde ispatlamaktadır.Bütün bunların yanısıra yapı bugün harap durumda olmasına rağmen yapının yıkıntılarının dışarıdan yapılan bir etki ile değil,sanki bilerek yıkıntı haline getirilmiş olduğu inancı dikkat çeker.Kiliseye ait kitabelerin ters çevrilmiş olarak gizlenmesi de garip bir kamuflej etkisi bırakmaktadır.Yapı o kadar önem kazanmıştır ki İstanbul'dan özellikle sadece burası için hazırlanmış özel bir kilise hazinesi bu manastıra gönderilmiştir.Bugün Kumluca hazinesi olarak bilinen eserler garip ve hızlı bir şekilde tarih sahnesine çıkmıştır.1963 yılında bir tesadüf eseri (?) olarak bulunan ve daha sonra literatüre "Kumluca Definesi " adı ile geçen kilise eşyaları, altın ve gümüş eserlerden oluşmaktadır. Bu kilise eşyalarının, tarihçi ve araştırmacılar

Hıristiyanlık ve Bizans Sanatında... The Meriç Journal Cilt:2,Sayı:5, Yıl:2018 tarafından genellikle (tersi söylenmedi) 6. yüzyılda Iustinianus zamanında yapıldıkları ve Sion manastırı adı ile bilinen Manastıra gönderildiği yazılmaktadır. Arap korsanların bu bölgedeki manastırlara saldırıları sırasında çalınan eserlerin kaçırılırken toprağa gömüldükleri hipotezleri yaygınlık kazanmıştır. "İşte kumluca defnesi Sion Manastırı- Nicholaos çizgisi de bu anlamda gelişmiştir. Halbuki kumluca defnesi olarak ortaya çıkan hazine 5.-6. yüzyıla aitti ve Nicholaos kilisesi adı bu eserle ilgili olarak görülmüyordu. Peki kayıtlara giren Sion manastırı nerede idi ve kurucu kimdi? Bu sorulara cevap vermek ise oldukça zordu.1963'de bulunan Sion manastırına ait olduğu ileri sürülen kumluca defnesi bu yapıyla özdeş ve bu yapıya gönderildiği kabul edilmektedir. Fakat bu eşyaları yaptıran ve buraya gönderen piskopos Eutyhianus bu yapının çağdaşı, yani 6. yüzyıla ait bir kişi değildir. Kendisi bir monofizittir. Bu ise akla başka bir soru getirmektedir. Yoksa sionlu Nicholaos'la monofizit,manastırda monofizit akımının bir temsilcisi miydi?Bilindiği üzere monofizitler İsa'nın tek bir doğası bulunduğunu, dolayısıyla onun insan doğasını öbür insanlarla aynı noktada düşünülemediğini ileri sürmekteydiler.Bu uğurda Eutyhianus az daha hıristiyanlıktan çıkarılıyordu. Eutyhianus, çok ilginç bir kişiliğe sahip bir piskopostu. Bütün bunların yanında ; İstanbul, İskenderiye ve Roma patrikleri sürekli tartışma halindeydi. İskenderiye sürekli olarak yetkileri eline geçirmek istiyordu. Özellikle Kryillos'un (ölümü 444) başta olduğu zamanlarda korkunç bir kudrete sahipti. Onun ölümünden sonra da aynı kudreti korudu. İskenderiye patriğinin İstanbul temsilcisi Arkhimandrit Eutyches sarayda imparatorluk nezdinde büyük bir yetki ve nüfusa sahipti. Özellikle Kryillos'un halefi Dioskoros zamanında İstanbul ve Roma patrikleri birleşerek İskenderiye patrikliğine cephe açtılar. Dioskoros ve Eutyches'in Kryillos'un baş yardımcıları olması itibari ile baskılar önce onlaqrın üzerinde gerçekleşti. Özellikle Eutyches'in, İsa'nın iki tabiatının insan olduktan sonra tek ve tanrısal bir tabiat haline gelmiş olduğu iddası ile ön plana çıkması monofizit bir sapıklık olarak değerlendirildi. İstanbul'da toplanan patriklik synod'unda sapık ilan edildi ve Papa I. Leo bir neşriyat ile İstanbul patriği ile aynı fikirde olduğunu ilan etti. Ancak monofizitliğin dahası da eutyches'in kendisini kurtarması 449'daki Efes synodunda gerçekleşmiştir. Büyük ihtimalle bu değerli eşyalarıda belki bu affın armağanı olarak Sion manastırına göndermiş olabilir. Çünkü madenlerdeki kitabelerin üzerinde bazı yazılar dikkat çekmektedir.

- Çok alçak gönüllü piskopos Eutyhianus'dan Tanrı doğuran Meryem'e

- Çok alçak gönüllü piskopos Eutyhianus'dan günahlarının affı için ulu Tanrıya
- Göz kamaştırıcı parlaklığa sahip Meryemin anısı için
- Yardım ediniz kutsal üçlü
- Bi adak ve çok alçak gönüllü piskopos Eutyhianus'un kurtuluşu için
- Bu en kutsal piskoposun devrinde yapılmıştır, Eutyhianus

Vs. gibi yazılar kazıma ve oyma tekniğiyle yapılmıştır.

Yazılardan da anlaşıldığı üzere Eutyechianus kendisinin affedilmesi için adakta bulunmuş ve bunları yaptırmıştır. Ancak eksik olan şudur ki bu taktirde hazinenin 6. yüzyıldaki Nicholaos'la bir ilgisi yoktur. Tabii ki Sion Manastırı ile da. Çünkü Eutyches 370 yılında doğmuş, 451 veya 454 yılında da ölmüştür. Kendisi o kadar meşhurdur ki, hakkında birçok başlı başına makale yayınlanmıştır. Doğal olarak 454 yılında ölen biri 6. yüzyıldaki bir kiliseye adak eşyası olarak kap kacak yaptıracak durumda olamaz. Ancak Sion manastırının bir bölümünün daha önceye ait olduğunu belirtmiştik. Sonuçta bu hazine 5. yüzyılda yapılmış ve 5. yüzyılda bir bölümü inşa edilmiş olan Karabel'deki manastıra gönderilmiş ve trikonkhos (bu bölüm aynı zamanda Deisis sahnesini, yani meryem , isa, Ioannes'i sembolize eder) olan bölümde saklanmıştır. Ardından 8. yüzyılın sonu, 9. yüzyılın başında yukarıdaki manastır tek edilip, aşağıya inildiğinden hazine de oraya götürülmüştür. Fakat 11. yüzyıldaki saldırılar sonunda tahrip olan yapıda bulunan eserler başka bir kiliseye taşınırken, kumluca'daki Bizans yerleşiminin içinde saldırıya uğrayan kişiler bütün defneyi gizlemişlerdir. Ancak bu gömü, hepsinin tek noktada değil, birkaç noktada gömülmesi şeklinde gerçekleşmiştir. Ancak altı çizilmesi gereken bir konuda bu eserlerin biraz karışık olmasıdır. Yani hepsi Eutyches'in gönderdiği eşyalar değildir. Kilisenin kendine ait eserlerde vardır. Çoğunun kaçırılmak için bükülmesi harabiyet oranını arttırmıştır.

Ardından uzun yıllar geçer 1963 yılında bir tesadüf eseri, bir kadın bu hazineyi bulur yer yerinden oynar. Olaylar, mahkemeler, kaçakçılar birbirine girer. Eserlerin yarısı Türkiye'de Antalya müzesinde, diğer yarısı ise Amerika'da Dumbarton Oaks koleksiyon'unda sergilenmeye başlar.

HAGİOS NİCHOLAOS KİLİSESİ-DEMRE

Bizans tarihinde son derece meşhur olan bu bölge, birçok çapulcunun merak ettiği bir merkez durumunda idi. Hiç kesintisiz İran saldırıları, 7. ve 9. yüzyıllardaki Arap akınları ve İtalya korsanlar burayı sürekli kuşatma altında tuttular. İlk ciddi sarsıntı, 9. yüzyılda gerçekleşti. Ardından 1034 yılında ikinci büyük yağma olayı yaşandı. Ancak onarılması 1042 yılına denk gelmiştir. IX. Constantin Monamakhos ve karısı Zoe tarafından tamir ettirilmiştir. Bölge Türklerin eline geçtiğinde ise burada sadece bir papaz bulunmakta idi. 1738'de ise buradaki kilisenin bitişiğine küçük bir şapel yapılmıştır. Ancak alüvyonlar zamanla seviyeyi yükselttiği için kilise 1960'lı yıllara kadar son derece berbat bir duruma gelmiştir. İşte 4. yüzyılda yaşamış ve Myra'daki en erken tarihli kilisenin sahibi olan Nicholaos eceliyle öldüğünde Myra'nın biraz dışındaki mezarlığa gömülmüştü. İşte ikinci bir alternatif burada ortaya çıkmaktadır. Belki de ilk Nicholaos'un mezarı üzerine basit bir bazilika yaparak Myra'da bulunan bu büyük kilisenin ilk örneği ortaya çıkmış oluyordu.

Güney-batı Anadolu'da, Akdeniz kıyılarındaki antik Myra kentindedir. Antik bir kentte Bizans devrinde yapılmış oldukça büyük bir yapıdır. Yapının

kendisine sunulduğu Aziz Nicholaus, Hıristiyanlıkta zamanla Noelbaba olmuş ve gerçekten yaşamış bir azizdir. Kilise XIX yyda C.Texier tarafından ansızın tanıtılmış ve büyük bir ilgi görmüştür. Texier Anadolu'yu baştanbaşa gezmiş ve birçok anıtın rölevesini çıkarmış olan bir mimardır. Nicholaus'un röliklerinin burada olduğuna dair söylenceler var ama 1087'de italyan gemiciler bunları ülkelerine kaçırmışlar, yakın zamanda buraya Nicholaus'un kemikleri diye getirilen kemikler de bugün Antalya müzesindedir. Demre kıyısındaki akarsu buraya yüzyıllarca çamur çekmiş ve kilisenin zemini zamanla dışardaki çamur düzeyinin 8-10 m aşağıda kalmıştır, bu nedenle yapıyı her yıl su basardı. Buradaki Rumlar yapıyı kilise olarak kullanmışlardır, 1738'de yapıya ek bir şapel yapılmış, 1862'de yapıyla Ruslar ilgilenmiştir ki bu ilgi maddi ve manevi nedenlere dayanmaktadır, çünkü Demre Akdeniz de bir köprübaşdır. Rusların gönderdiği Alman mimar Zagsmond restore edeceğim diyerek yapıyı berbat etmiş, çan kulesini eklemiş ve ana mekanı gotik üsluplu, kaburgalı bir çapraz tonozla örtmüştür. Ruslar bu restorasyonla kalmayıp çevre araziyi satın almaya kalkışınca iş anlaşılması ve çalışmalar Osmanlı hükümetince durdurulmuştur. Antalya turistik bölge olunca yapı restore edilmeye kalkışılıp bir müteahhite havale edilmiş, bina bu sayede ayıklanıp ortaya çıkarılmış, ardından Almanlar yapıyla ilgilenip özünü bu yapının oluşturduğu "Myra" adlı bir yayın hazırlamışlar ve bu yayınla yapı ikinci kez tanınmıştır. 1861'de Sokolovski adlı bir Rusun makaleleri yayınlanmıştır. Yapı ilginç bir planda, haç plan köşe duvarlı tipin bir çeşitlemesi olarak görülüyor. Çok büyük bir yapı olduğundan haçın üç kolu içinde galeriler vardır ve bunlar ikişer paye üzerine oturmaktadır. Yapıda ek binalar var, hatta Nicholaus'a ait olduğu düşünülen-pek inandırıcı değildir- bir mezar kalıntısı da bulunmuştur. Yapının esası eski, 1038'lere doğru yeniden yapıldığına dair bilgiler var. Constantin Monomakhos zamanında yenilenmiş, VIII yyda Arap donanması burayı talan ettiğinde XI. Yy.da yenilendiğini belirleyen bir kayıt vardır. Duvarlarda mozaik ve freskolar ayrıca tabanda döşeme mozaikleri görülüyor. Özellikle antrolaklı taban mozaikleri son derece dikkat çekicidir.

HAGİOS NİCHOLAOS KİLİSESİ-KIYIKÖY

Kırklareli Vize ilçesi Kıyıköy, Pabuçderesi Vadisinde bir su kaynağının çevresinde yapı kalıntılarının bir manastıra ait olduğu anlaşılmıştır. Kıyıköy'e 700 m. uzaklıktaki bu kalıntıların mimari şekilleri ve içerisindeki bezemeleri dikkate alındığında manastırın İmparator Iustinianus döneminde (527-565), VI.yüzyılda yapıldığı anlaşılmaktadır. Günümüze gelebilen kaya manastırlarının en iyi korunmuş örneklerinden olan bu manastır, kayalara oyularak meydana getirilmiştir. Manastır kayalara oyularak meydana getirilerek kademe halinde hücreler olup, kuzeyindeki merdivenlerle altındaki ayazmaya inilmektedir. Manastır üç bölümden meydana gelmiştir. Bunlardan birinci bölüm büyük bir kilise, ikinci bölüm kilise arkasındaki ayazma, üçüncü bölüm ise nartekse bitişik olan iki ayrı mekandır. Kayalar içerisine oyularak yapılan manastıra tuğla ve taştan yeni mekanlar eklenmiştir. Manastırın kilisesi, narteks, naos ve stranonlu apsisten oluşan düzgün bir plan göstermektedir. Buradaki üç bölümlü narteks uzun bir dehlizle yanındaki

ayazmaya kadar uzanmaktadır. Narteksin iki uzun duvarı kemerler ve payelerle bezenmiş, payeler arasına korkuluk levhalarına benzer kabartmalar eklenmiştir. Aynı şekilde naosa bitişik duvarlarda da kemerlere ve korkuluk levhalarına yer verilmiştir. Narteksin sağ tarafında küçük bir pencere ile ayazmaya inen merdivenin başlangıcı bulunmaktadır. Narteksten bir kapı ile girilen naos bazilika planlı olup, üç neflidir. Üzeri de beşik tonozla örtülmüştür. Buradaki beşik tonozları taşıyan konsollardan biri kartal, diğeri de aslan başı şeklindedir. Kilisenin bema kısmı oldukça geniş olmasına rağmen naostan ayrılan İkonastasis bölümü yıkılmıştır. Günümüze gelebilen izlerden apsis yarım kubbesinin fresklerle süslü olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca yarım kubbenin ortasına oval bir çerçeve içerisine alınmış, değerli taşlarla süslü bir haç motifi bulunmaktadır. Büyük olasılıkla bu haç, İkonastasis döneminde yapılmıştır. Manastırın ayazması, yonca planlı olup, kare bir mekan içerisinde yer almıştır. Son derece güzel işlenmiş basamaklarla yazama içerisine inilmektedir. Bu basamakların çevresinde naosun kemerleri görülmektedir. Buradaki konsollar bitkisel motiflerle, hayvansal figürlerle bezenmiştir. Ayazma kubbesinde ise günümüze çok silik olarak gelebilmiş bir melek figürü görülmektedir.

HAGİOS NICHOLAOS KİLİSESİ -VİZE

Bugün Kırklareli'ne bağlı Vize ilçesi sınırları içinde kalmakta olan kilise bazilika plan tipinde stranonlu bir yapı olarak 1994 yılında temizlik çalışmaları yapılırken tarafımızdan tesbit edilmiştir.Bugün Vize ilçesinin Kale mahallesine çıkan yolda Ayasofya'nın biraz aşağısında kalmaktadır.Ancak kaleye çıkan yol yapılırken ne yazık ki kilise iki parçaya ayrılmış bir kısmı yolun altında kalmıştır.Üç nefli bir bazilika olarak apsis kısmı sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır.tamamen tuğladan inşa edilmiş yapı,dört kademeli bir stranona sahiptir.Burada yer alan Ayasofya(Süleyman Paşa Camii)'nin ikinci aşaması sırasında burada yaşayan Maria adlı bir kadının(Türlü işkencelerle kocası tarafından öldürülen) mezarı da bu yapı içinde uzun süre kaldıktan sonra Ayasofya'ya taşınmıştır.Bu yapının 1800 yıllarında halen ayakta ama kalıntı olarak durduğunu anlıyoruz.özellikle burada doğan Vizenos'un anılarında bu yapıdan bahsedilir.

HAGİOS NICHOLAOS KİLİSESİ-BODRUM

Bodrum'da Cumhuriyet Caddesi'nin bittiği ve Barlar Sokağı diye bilinen ve oradan da limana kadar uzanan Caddenin başladığı noktada yer almakta iken değişik nedenlerle ortadan kaldırılan yapı hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadığımız halde stranonlu bir bazilikanın varlığını bilmekteyiz. Yapının batı cephesi girişte iki katlı düzenlenmiş olup,ikişer sütunla üçer geçiş açıklığına sahipti.Bu açıklıkların iki yanında ise ikişerden dört küçük pencere alanı yer almaktadır.Üstteki açıklık alanında gotik unsurlu pencere açıklıkları dikkat çeker.Ve açıklığın tamamı büyük vir kemer ve kemerin üzerinde üçgen bir çatı ile

nihayetlenir.Üstte çatı ortasında son derece küçük ve kasnaklı bir kubbe yapıyı tamamlamaktadır.Kasnak pencere olarak düzenlenmiştir. Yapının bulunduğu yerde bugün Halk eğitim binası bulunmaktadır. Hıristiyan dünyasının çok sevdiği bir aziz olan Hagios Nicholaos'a adanmış bir bazilikanın yer aldığı alan da genellikle aynı yapının zaman zaman tekrar yapılacağı ileri sürülse de bu pek inandırıcı değildir.

NICHOLAOS KİLİSESİ-İSTANBUL-KEFELİ

9.yüzyılda inşa edildiği kabul edilmesine rağmen bunu mimari üzerinde görmemiz pek mümkün değildir.Çünkü bu yapı bilinmez bir nedenle yıkıldıktan sonra yerine bugün son değişikliklerle tanınmaz bir hale gelen yeni kilise inşa edilmiştir.Eski kiliseye ait kalan son bir iki parçada 1960 yıllardaki inşa faaliyetleri sırasında tamamen ortadan kalkmıştır.Kilise 1630 yılına kadar neredeyse tamamen Dominican'ların ideresinde gelişmiştir.1630 yılında Recep Paşa tarafından bir minare eklenerek camiye çevrilmiş,Kefeli Camii adı ile bilinmiştir.

NICHOLAOS KİLİSESİ-İSTANBUL-HEYBELİADA

Bugün Heybeliada'da İşgüzar ve İmralı sokaklar arasında kalan yapı,çveresi ve içindeki bazı detaylar ile Bizans devrine stranonlu bir kiliseye işaret etmektedir.Ancak bugün görülen kilise 1857 yılında Hacı Stefanis Gaitanakis tarafından yeniden inşa edilmiş geç dönem kilisesidir.Aynı yapıda Patrik olan I.Samuel'in de mezarı yer alır.1894 yılında meydana gelen deprem sonunda zarar gören yapı Sultan Abdülhamid izni ile restore edilmiştir.Girişte batıda Aya Fotiniye ithaf edilmiş bir de ayazma yer almaktadır.Kubbe kasnağında sekiz pencere yer alır. İkonastasis, ambon ve despot tahtı ampir üslup, bezemelerde ise barok göze çarpar.

NICHOLAOS KİLİSESİ-İSTANBUL-SAMATYA

Kilise, 1821 de Savaş sırasında tahrip olduğu için varolan ama devşirilmiş olan iki kitabesinden anlaşıldığı üzere 1834 yılında yenilenmiştir.Samatya'da tren istasyonunun arkasındaki Muallim Fevzi Sokağında yer almaktadır. Yüksek duvarlarla çevrili bir avlunun içerisinde yer alan Kilise 1583 ve 1604 yıllarındaki pek çok kayıta yer almaktadır.1782'de yanan kilise 21 Ocak 1830'da Patrik Konstantinos zamanında tekrar ibadete açılmıştır.Kilise üç nefli ve çift eğimli bir çatısı olan bazilika planı şeklindedir. Apsis doğu tarafında dışarıya yarım yuvarlak olarak çıkıntılıdır. Kaba taş tuğla karışımı malzeme kullanılarak inşa edilmiştir. Bugün büyük bir avlu içinde ve çevresinde avlu duvarlarına sahiptir.Yapı içinde ise zengin ikonlara sahip bir ikonastasisi vardır.Yapının naosu iki sıra halinde altışardan oniki sütuna sahiptir.Zemin mermer döşeli olup,nefler üzerinde galeriler mevcuttur.Yine kuzey güney cephelerinde altışar pencere açıklığına

Hıristiyanlık ve Bizans Sanatında... The Meriç Journal Cilt:2,Sayı:5, Yıl:2018
sahiptir.Kilisenin hemen girişinde ise yapının ithaf edildiği Nicholaos'un ikonu yer alır.Bahçe köşesindeki soğan kubbe biçimindeki çan kulesi ile girişteki basık kemer üzerinde yer alan kitabe yapının ithaf yazısıdır.

NICHOLAOS KİLİSESİ-İSTANBUL-TOPKAPI

Bu küçük kilise, ilk olarak Bizans devrinde inşa edilmesine karşın tamamen ikinci kez Gregoryen Ermeni Kilisesi olarak 1626 yılında tekrar inşa edilmiştir. 1831 yılında, geçirdiği yangın dolayısı ile yenilenmiştir. Daha sonra ise 1927 ve 1983 yıllarında tekrar restore edilmiştir. Topkapı'da Posta ve Karatay sokakları arasındadır.Patrik Konstantinos zamanında Kayserili mimar Konstantinos Yolasıgmazis'e hazırlattırılan proje ile yeniden inşa edilmiş ve 17 Kasım 1831'de ibadete açılmıştır. Yapı yüksek duvarlarla çevrili bir avlu içinde yer almaktadır. Üç nefli bazilika tipinde bir plana sahiptir. Orta nefin üzeri içten tonoz yan nefler ise düz tavan şeklinde olup dışarıdan kiremit kaplı çift eğimli çatı ile örtülüdür. Dış cephede devşirme malzeme kullanılmış olup,üç nefi içine alan ikonastasis,despot koltuğu ve ambon ahşap olup üzeri oyma tekniği ile yapılmış kabartma bitki motifleri ile tezyin edilmiştir. Dışarıda ise Ayios Yeoryios'a atfedilen bir ayazma bulunur.

YOSON BURNU-PERŞEMBE

Ordu ili, Perşembe ilçesinin 22 km batısında Yason Burnu'nda, Yason Fenerinin bulunduğu yerde bulunan Bizans devrine ait stranonlu kilise zamanla aldığı tahribler neticesinde yıkılınca kalıntıları üzerine 1866 yılında yeni kilise inşa edilmiştir.Çok renkli taş işçiliğinin görüldüğü yapı Trabzon Bizans imparatoru III.Aleksios'un da ziyaret ettiği yerlerden biridir.Anlaşıldığı üzere burada yer alan kilise bir süre Meryem Ana adı ile de anılmakta idi.2001 yılında kilisenin çatısı göçmüş, kubbesini taşıyan altı sütundan ikisi sökülüştü. Ordu Valiliği 2004 yılında kiliseyi onararak ziyarete açmıştır.Ancak bu onarımlar sırasında yapıda bazı değişiklikler olmuştur.Kuzey ve güneyde yer alan bazı pencereler kapanmış batı cephesinde kapı çevresindeki bazı nişler kaybolmuştur.Üst örtü basık bir Türk kubbesi niteliğinde kubbe ile örtülmüştür.Yapıya batıdan ve güneyden geçiş vardır.Kapılar birer kemer ile hareketlendirilmiştir

NICHOLAOS KİLİSESİ-İSTANBUL-YENİKÖY

1818 yılında inşa edilen, Neochorion adı ile bilinen Yeniköy'deki kilise üç nefli bir bazilika şeklindedir.İçeriden ve dışarıdan yarım daire şeklinde bir apside sahiptir.Apsis üzerinde bir haç ve çan ile içeride son derece gösterişli bir ikonastasis duvarına sahiptir. Kilisenin tonozlu bir exonarthex vardır. Bahçede, Trakya'lı bir ailenin iki üyesinin mezarları vardır ki; bunlar Alexander ve Stephen Karatheodoris'dir.Yapı üç nefli bir bazilika planı gösterir.İçeride anıtsal bir de

Hıristiyanlık ve Bizans Sanatında... The Meriç Journal Cilt:2,Sayı:5, Yıl:2018
ikonastasis yer alır.Batı cephesi merdivenli olarak inşa edilmiş olup, cephe bol pencere açıklıkları ile hareketlendirilmiştir. Anıtsal kapının iki yanında iki,üst tarafta ise üç pencere açıklığı dikkat çekmektedir.

AYA NİKOLA- AYAKAPI-FENER

Burada yer alan Nicholaos Kilisesi aslında üç eserden oluşan bir kompleks olarak dikkat çeker.Nicholaos ve Haralambos kiliseleri ile bir ayazmadan oluşan yapı topluluğudur.Aslında bu yapılar Osmanlı belgeleri arasında da yer almaktadır.Yapılardaki her değişiklik izne tabi olduğundan Osmanlı kayıtlarına geçmiştir. Yapıyı yol kenarından uzunca bir duvar sarmaktadır.Yapı içeriden iki sıra sütunla ayrılmış üç nefli bazilikadır.Ki yenilenmiş örtü çift eğimli bir çatıdan ibarettir.Ayakapı Abdüleziz Paşa Caddesi üzerindedir. İlk yapılışı Bizans devrine kadar inen bu kilise 1633'deki Cibali yangınında harap olmuş ve Sultan III. Mustafa'nın (1757-1774) verdiği fermanla yeniden inşa edilmişse de kısa bir süre sonra çıkan bir yangında yanmış ve 1837'de bugünkü kilise inşa edilmiştir.Üç nefli bazilika tipinde bir plana sahip olan yapının, alt katı penceresiz üst katında ise az sayıda dikdörtgen pencereleri olan taş, tuğla karışımı duvar örgüsüne sahip kırma çatı ile örtülü bir kilisedir. Yan nefler orta neften bir basamak daha yüksektir. Naos'daki sütunlar birbirlerine yuvarlak kemerlerle bağlanmış, porfir taklidi boyalı olup ahşap üzerine alçı sıvalıdır. Naos'daki üçgen alınlıklı ikonastasis ve ambon mermerden yapılmıştır. Narteks'in üzerindeki galeriye çıkış avlunun güneyinde ve yanındaki Ayios Haralambos ayazmasındaki merdivenlerle sağlanır. Baldaken tipinde mermerden yapılmış bir çan kulesi vardır. Yapıda son onarım ise 1998 yılında gerçekleştirilmiştir

NICHOLAOS-BÜYÜKADA

Manastır ilk kez 9. yüzyılda Adaların en büyüğü üzerine inşa edilmiştir. Bir yangın sonucu 1852 yılında harap olan yapı, 1860 yılında yeniden kurulmuştur. Daha sonra 2001 yılında tekrar restore edilerek bugünkü halini almıştır.Ayios Nikolaos Manastır'nın bulunduğu yöre, Bizans'ın Karya (Karyes) yerleşimidir. Manastırın kilisesinin , 1182 yılında İmparator Andronicus Komnenos'a karşı ayaklanan Latinler tarafından yakılan, 14. ve 15. yüzyıllarda korsan talanına uğrayan, 16. yüzyılda yangın ve deprem geçiren Karya'nın merkezinde bulunduğunu düşünülür. Yapı son derece sade ve gösterişsizdir.Sütunlarla ayrılmış bazilika planlı bir yapıdır.Küçük bir iddiasız kubbeye sahiptir.Batıdaki giriş küçük bir hol ile hareketlenmiştir.

NICHOLAOS-BARTIN

1319 yılında yaptırıldığı ileri sürülen yapı uzunca bir süre elektrik binası olarak kullanıldıktan sonra 1995 yılında onarılmış ve kültür evi olarak kullanılmaya başlamıştır.Son derece küçük olarak inşa edilen yapı,doğu tarafında

Hıristiyanlık ve Bizans Sanatında... The Meriç Journal Cilt:2,Sayı:5, Yıl:2018
dışa taşkın bir apsise sahiptir.Taş ve tuğladan inşa edilmiş yapı,tuğla destekli süslemelere sahiptir.Tek nefli yapılardan olan kilise doğu cephede pencere açıklıklarına sahiptir.

NICHOLAOS KİLİSESİ-İSTANBUL-GALATA

Türk-Ortodoks kilisesi olarak görev yapan yapı,16.yüzyılda inşa edildiği kabul edilir.1695 ve 1796 yıllarında çıkan yangınlar sonucu zarar görünce tekrar yapılmışlardır.Yapıdaki kitabeden anlaşıldığı üzere daha çok denizcilerin ziyaret ettiği yapı,özellikle 1834 yılında neredeyse yeniden inşa edilmiştir.Narteks kısmı U şeklinde yapıyı çepeçevre sarmaktadır.Ana mekan üç nefli olarak düzenlenmiştir.Apsis ise yarım yuvarlak şeklindedir.

MUDANYA

Kilisede farklı dönemlere ait kitabeler bulunmaktadır.Kilisenin güneyindeki H.Nikolaos şapelinin doğu duvarında 1818 tarihli iki kitabe bulunmaktadır. Naosun batısındaki duvarda ise 16 satırlık büyük bir kitabe daha vardır. Bu kitabelerde kilisenin Constantinus Porphyrogenetos döneminde yapıldığı belirtilmiştir. Büyük olasılıkla bu bir onarım kitabesidir. Sultan II.Mahmut döneminde Bursa Başpikoposu Paneretos kiliseyi ikinci kez onarmıştır. Kilisenin girişi üzerindeki dört satırlık kitabede ise 1862 tarihi yazılıdır. Ancak, kilisedeki monogramlar Eusebios ismini vermektedir. Eusebios'un kişiliği, yazı şekli ve monogram tipleri de bunların VIII.-IX.yüzyıla ait olduğunu belirtir. Kilise kare planlı bir naosu, pandandifli kubbesi ile beşik tonozlu Yunan haçı planındadır. Kubbe kasnak hizasından başlayarak sekiz yassı kaburga ile sekiz dilime bölünmüştür. Kasnak hizasından dışa doğru daralan sekiz yuvarlak kemerli pencere de buraya yerleştirilmiştir.

AYA NİKOLA-GELEBEÇ-PRIENE

1821 yılında daha önce var olan bir kilisenin yıkılması sonucu inşa edilmiştir.Aslında iki sıra sütunlu bir bazilika gibi düşünülmesine rağmen tek sıra sütun ve bir duvar ile bazilika şekillenmiştir.Apsis yükseltilmiş bir seki ile naos'dan ayrılmıştır.Kuzey ve güney cepheleri pencereler ile hareketlenmiştir.Apsis cephesi pencerelidir.İçeride geç dönem sembolik bezemeler yer almaktadır.

AYA NİKOLA-FETHİYE

Gemiler Adası'nın eski adı Aya Nicola'ydı. Aynı adlı kilise, manastır ve şapeli burada görebilirsiniz. Büyük kilisenin freskleri iyi durumdadır.Deniz

Hıristiyanlık ve Bizans Sanatında... The Meriç Journal Cilt:2,Sayı:5, Yıl:2018
kıyısında sarnıç, tepede saray kalıntıları vardır. Yapının doğu ucunda içten ve dıştan yarım daire şeklinde bir apsisi bulunur.Apsis stranonludur.Ancak yapının diğer bölümleri yıkıktır.Apsis iki sütunla üç bölüme ayrılmış olup,stranon altında bir koridora sahiptir

AYA NİKOLA-ÜNYE

Ünye'ye iki kilometre uzaklıkta olan Aynikola 1800 lü yıllarda Hıristiyan halkın yaşadığı küçük bir balıkçı köyü idi. Bugün kalıntılarında Bu kilise kalıntıları halk arasında Aynikola olarak bilinen, Ünye'nin kuzeybatısında, şehir sadece alçak bir duvar kalmış olan kilise 1800 ün başlarında yapılmış ve 1930 dan sonra tamamen yıkılmıştır.

AYA NİKOLA –EDİRNE

Genellikle deniz kenarlarında görmeye alıştığımız Nicholaos kiliselerinden biri de Edirne'de yer almaktadır.Son yıllarda yapılan araştırmalar ışığında yapımızın kaleiçi semtinde 1600 yılında inşa edildiğini öğreniyoruz.Ancak yapı 1714 yılında yanmış tekrar yapılmamıştır.Bazilika planda inşa edilmiş olduğunu öğrendiğimiz yapıdan günümüze çok az bir iz kalmıştır.Bu izlerden yapımızın genellikle tuğladan inşa edildiğini anlıyoruz.Kilise bugün kaleiçinde yer alan Final dersanesi alanı ile tam karşısında yer alan ahşap bahçeli evin sınırları içindedir.Bu alanda hala kiliseye ait duvarlar ile kilisenin fazla değişmemiş kapısı durmaktadır.

SONUÇ

Hagios Nicholaos ve kiliseleri değerlendirildiğinde hemen hepsinin deniz veya güçlü akan sulara yakın olarak inşa edildikleri görülmektedir.Ayrıca özellikle Bizans devrinde neredeyse kiliselerin tamamı stranonlu yani apsisi kademeli oturma yerlerine sahip olarak görülürken daha geç dönemlerde bu gelenekten büyük ihtimalle farkına bile varmayarak uzaklaşıldığı anlaşılmaktadır.Ayrıca Nicholaos kiliselerinin hıristiyanlığın başlangıcında yoğunlukla İstanbul ve Anadolu'da yapılmasının ardından daha sonra Yunanistan ve Rusya'da yayıldığı ancak buna karşın diğer ülkelerde bu yoğunlukta yapı inşa edilmediği anlaşılmaktadır.Ancak Bari gibi İtalya'da bazı sahil kenarlarında(Bunun nedeni de Nicholaos'un kemiklerinin bazı parçaları burada) çok az sayıda inşa edilmiş yapı vardır.

KAYNAKÇA

Ebersolt,J; ;**Sanotuaire de byzance**,Paris 1921

Ertuğrul,Özkan;Karabel Manastırı Kilisesi, **İlgi**, 47(1986), s.28-31

Ertuğrul,Özkan;Bizans Kültürü İçinde Kumluca Definesi'nin Yeri,**Sanatsal Mozaik**,s.20, (1997) ,s.56-64

Ertuğrul,Özkan;Edirne Tarihi İçinde Hagios Stephanos,Metropolit ve Sinaitikon Kiliseleri,**Sümer Atasoy Armağanı**,İstanbul 2012,s.113-144

Eyice,Semavi ; **Istanbul. Petite Guide a travers les Monuments Byzantins et Turcs** , Istanbul 1955

Eyice,S.; **Un type architectural peu connu de l'epoque des Paleologues a Byzance** ,Anadolu Araştırmaları,I,1959,s.223-234

Eyice,S._N.Thierry;Le monastere et la source sainte de Midye en Thrace turque **In Cahiers archeologiques**.20(1970),s.47-76

Eyice,S.;**Son Devir Bizans Mimarisi,İstanbul'da Palaiologos 'lar Devri Anıtları**,İstanbul 1980

Gülersoy, Çelik ; **A Guide to Istanbul**. İstanbul 1976

Janin,R.; **Costantinople Byzantine**,Paris 1950

Janin,R.; ;**Les Eglises et les Monasteres des Grands Centres Byzantins**,Paris 1975

Karaca,Zafer;**İstanbul'da Osmanlı dönemi Rum Kiliseleri**,İstanbul 1995

Koukoules,P.; **Vie et civilisation Byzantines**,bölüm II(tz)

Krautheimer,R.; **Early Christian and Byzantine Architecture**,Middlesex 1965

Hıristiyanlık ve Bizans Sanatında... The Meriç Journal Cilt:2,Sayı:5, Yıl:2018
Laurent,V;,**La geneologie des premieres Paleogues** ,Byzantion 1933,18,125-149

Mango,C.;**Byzantine Architecture**,Milan 1978

Mathews, Thomas F.;**The Byzantine Churches of Istanbul: A Photographic Survey**. University Park: Pennsylvania 1976

Müller-Wiener, Wolfgang; **Bildlexikon Zur Topographie Istanbul: Byzantion, Konstantinopolis, Istanbul**,Tübingen 1977

Nicol,D.;**The Last Centuries of Byzantium**, 1261–1453 , Cambridge 1993

Orlandos,A.K. ; **Basiliki**(Yunanca),Athens 1952

Özgümüş,F. -K.R.Dark;İstanbul ili Kocamustafaşa ve Yedikule’de yapılan yüzey Araştırmaları,**17.Araştırma sonuçları Toplantısı**,Ankara ,1999,s.357-61

Pekak,Sacit; Mustafapaşa (Sinassos) ve Aziz Nikolaos Manastırı,**Edebiyat Fakültesi Dergisi**,Ankara 1(2008),s.199-217

Sav,M;Konstantinopolis’in Arkeotopoğrafyasında XII.Bölge ,**Sümer Atasoy’a Armağan Yazılar**,Ankara ,2013,s.345-384

Tunay,M.İ.;**Türkiye’deki Bizans Mimarisinde Taş ve tuğla tekniğine göre tarihlendirme**,İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora tezi,İstanbul 1984

Vasiliev,A.A.;**History of the Byzantine Empire**,Madison 1961

Wulzinger,K.; **Byzantinische Baudenkmaeler zu Konstantinpoel**,Hannover 1925

Van Millingen, Alexander ; **Byzantine Churches of Constantinople**. London 1912

Ekler:

Çalışmada İncelenen Fotoğraflar

Resim 1: Fener

Resim 2: Fener

Resim 3: Fethiye

Resim 4: Fethiye

Resim 5: Galata

Resim 6: Galata

Resim 7: Heybeliada

Resim 8: Heybeliada

Resim 9: Karabel Nicholaos Manastırı

Resim 10: Karabel Nicholaos Manastırı

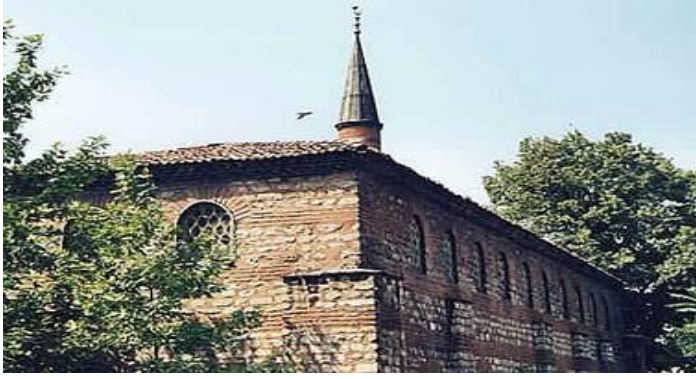
Resim 11: Karabel Nicholaos Manastırı

Resim 12: Karabel Nicholaos Manastırı

Resim 13: Kefeli

Resim 14: Kıyıköy

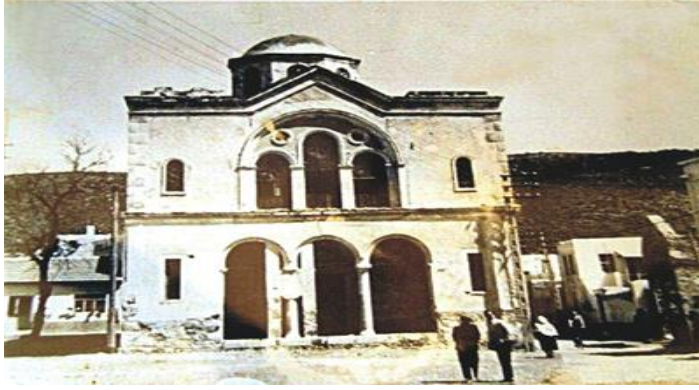
Resim 15: Kıyıköy

Resim 16: Bartın

Resim 17: Bodrum

Resim 18: Büyükada

Resim 19:Büyükada

Resim 20: Demre

Resim 21: Demre

Resim 22: Demre

Resim 23: Demre

Resim 24: Perşembe

Resim 25: Priene

Resim 26: Priene

Resim 27: Samatya

Resim 28: Samatya

Resim 29: Topkapı

Resim 30: Topkapı

Resim 31: Ünye

Resim 32: Vize

Resim 33: Yeniköy

Resim 34: Yeniköy

